

Ontwerp-projectplan Waterwet

Restopgave Tovensche beek

Projectplan Waterwet

voor de aanleg of wijziging van een waterstaatswerk

Artikel 5.4 Waterwet

Versie 1.0 (september 2021)

Inhoudsopgave

DEEL I	RESTOPGAVE TOVENSCHÉ BEEK.....	4
1.	Aanleiding	4
2.	Doel	4
3.	Ligging plangebied	4
4.	Beschrijving van de waterstaatswerken	5
5.	Beschikbaarheid gronden	6
6.	Effecten van het plan	6
7.	Wijze waarop het werk zal worden uitgevoerd	7
8.	Legger, beheer en onderhoud	7
9.	Samenwerking	8
DEEL II	VERANTWOORDING	9
1.	Verantwoording op basis van wet- en regelgeving	9
2.	Verantwoording op basis van beleid	10
3.	Verantwoording van de keuzen in een project	10
4.	Benodigde vergunningen en meldingen	11
DEEL III	RECHTSBESCHERMING	12
1.	Zienswijzen en beroepsprocedure	12
2.	Verzoek om voorlopige voorziening	12
DEEL IV	BIJLAGEN	13
1.	Maatregelenkaart	13
2.	Memo onderbouwing hydrologische maatregelen Tovensché beek	16
3.	Samenvatting KRW-Verkenner Tovensché beek	17

Leeswijzer

Het ontwerp projectplan 'Restopgave Tovensche beek' bestaat uit vier delen. In deel I wordt beschreven wat het waterschap gaat doen en hoe het werk wordt uitgevoerd. Deel II geeft een toelichting op waarom dit werk wordt uitgevoerd. Dit deel is, met andere woorden, de onderbouwing van het plan. Deel III geeft informatie over de rechtsbescherming en de procedures, en deel IV bevat rapporten en onderzoeken die voor het plan van belang zijn.

DEEL I RESTOPGAVE TOVENSCH E BEEK

1. Aanleiding

De Tovensche beek is aangewezen als ecologische verbingszone (EVZ) en als beekherstel (oppervlaktewaterlichaam type R4a (permanent langzaam stromende bovenloop) voor de Europese Kaderrichtlijn Water (KRW)). In 2015 en 2016 is een herinrichtingsproject uitgevoerd om invulling te geven aan de bijbehorende doelen. In het inrichtingsplan van destijds was het voornemen om de 4 aanwezige stuwen in de beek te verwijderen (Projectplan Beekherstel en EVZ Tovensche Beek, Waterschap Aa en Maas, projectnummer 7239.11.58, 27 februari 2015). Echter, mede naar aanleiding van bezwaren van enkele omwonenden, heeft het algemeen bestuur van het waterschap in februari 2015 besloten alleen onder bepaalde voorwaarden met het plan in te stemmen. Besloten is de stuwen (nog) niet te verwijderen maar eerst een beheerteam in te stellen die het inregelen van de beek zou volgen. Op basis van de monitoringsresultaten zou vervolgens het algemeen bestuur kunnen besluiten of de stuwen daadwerkelijk verwijderd worden.

Inmiddels heeft enkele jaren monitoring van de beek plaatsgevonden. Langdurige meetreeksen van oppervlaktewater- en grondwaterstanden laten zien dat na de wateroverlast in 2016 er drie droge jaren volgden. De beek valt regelmatig voor langere tijd droog en de variatie in afvoer is groot. Bovendien is de maaiintensiteit van de beek hoger dan destijds werd aangenomen. Dit om piekbuien te kunnen verwerken.

Al met al zijn de uitgangspunten en randvoorwaarden ten behoeve van de ecologische toestand van de beek (en daarmee het bereiken van de KRW-doelen) nog niet optimaal. Zowel vanuit ecologische doelen, maar ook vanuit aanliggende grondeigenaren is behoefte aan meer waterconservering. Immers, zonder water geen doelbereik. Maar er is ook behoefte aan betere sturingsmogelijkheden bij piekbuien om wateroverlast te beperken. We noemen dit 'de restopgave van de Tovensche beek'.

2. Doel

Dit plan zet in op meer waterconservering voor landbouw en natuur, betere hydrologische sturing van de beek en maximaal bereik van ecologische doelen bij de huidige geconstateerde en te verwachten afvoerdynamiek van de beek en de gebleken beperkte waterbeschikbaarheid. Om dat te bereiken zullen in opvolging van het besluit van het algemeen bestuur in 2015, 2 bestaande stuwen worden verwijderd, zullen 2 stuwen blijven staan en 4 stuwen worden bijgeplaatst. Ook wordt ingezet op passend maaibeheer en wordt over een lengte van ca. 700 meter de waterbodem van de beek met maximaal 20 centimeter verlaagd om de doorstroming bij piekafvoeren te bevorderen.

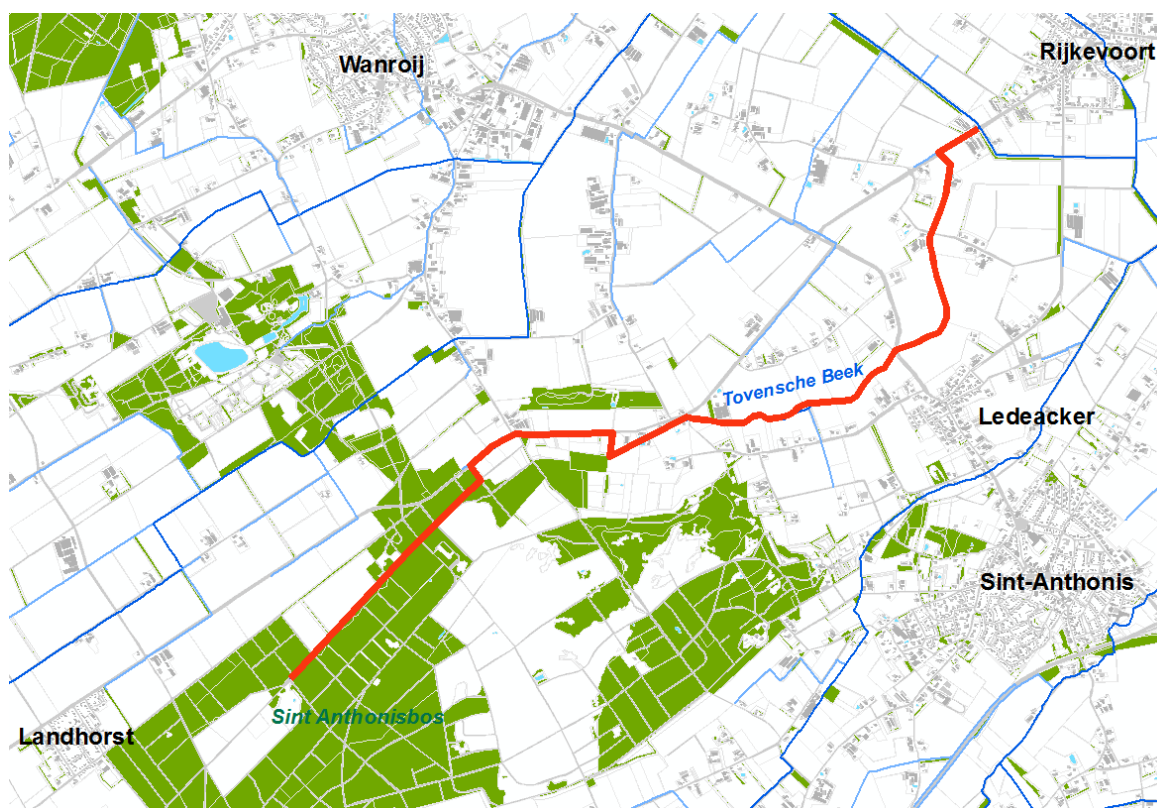
Door de geconstateerde regelmatige droogval van de beek wordt de vismigratie-doelstelling niet haalbaar geacht. Wel wordt ondanks de gebleken beperkte waterbeschikbaarheid, de aanwezigheid van stuwen in de beek en het daadwerkelijke maaibeheer maximaal ingezet op het behalen van de overige KRW-doelen. Dat wordt bereikt door het aanbrengen van meer beschaduwing op de beek en aanbrengen van dood hout.

Tot slot omvat de restopgave nog de invulling van enkele koppelkansen (plaatsen rustpunt langs wandelroute en aanbrengen van meer groen).

3. Ligging plangebied

De Tovensche Beek is gelegen ten noorden van Ledeacker in de gemeente Sint Anthonis en de gemeente Boxmeer, zie figuur 1. De beek ontspringt in het St. Anthonisbos en mondt uit in de Lage Raam nabij Rijkevoort. Het hoogteverschil over dit traject beslaat 10 meter.

In bijlage 1 is de situering van de voorgenomen inrichtingswerkzaamheden opgenomen.

Figuur 1: Ligging van de Tovensche beek

4. Beschrijving van de waterstaatswerken

Om het doel te bereiken worden onderstaande maatregelen uitgevoerd. Een deel van deze maatregelen betreft een aanleg of een aanpassing van een waterstaatswerk en is daarmee ‘projectplanplichtig’ in het kader van de Waterwet.

Maatregel	Toelichting	Functionele eis	Waterstaatswerk
Realisatie 4 nieuwe kantelstuwen	Stuwen 108QUA, 108QWG, 108PVD en 108 PVS	Waterconservering / droogtebestrijding / hydrologisch sturen	ja
Verwijderen 2 kantelstuwen	Betreft stuw 108EH en 108EO	Beperken onnodige belemmeringen in waterloop	ja
Behoud 2 kantelstuwen	Betreft stuwen 108EN en 108 EL	Waterconservering / droogtebestrijding/ hydrologisch sturen	nee
Aanplant extra beek-begeleidende beplanting	In de keurzone, zie bijlage 1	Extra beschaduwning oppervlaktewater	ja
Aanleg doodhout-patch	Benedenstrooms van St. Anthonisweg, zie bijlage 1	Vergroten stromingsvariatie	ja
Verwijderen rijplaatstuwen	Betreft tijdelijk geplaatste rijplaten in de beek, zie bijlage 1	Beperken onnodige belemmeringen in de waterloop	nee
Aanplant extra struweel	Zie bijlage 1	Optimaliseren ecologische verbindingszone	nee
20 cm bodemverlaging van de beek	700 meter juist bovenstrooms van St. Anthonisweg (bijlage 1)	Bevorderen doorstroming bij hevige neerslag	ja

Plaatsen bankje en groen	Koppelkansen, zie bijlage 1	Verhogen van beleving water	nee
--------------------------	-----------------------------	-----------------------------	-----

Tabel 1: Voorgenomen inrichtingsmaatregelen

De situering van de maatregelen is weergegeven in bijlage 1. De voorgenomen afmetingen, streefpeilen en stuwpeilen van de stuwten als ook de wijze van bediening zijn opgenomen in bijlage 2.

Figuur 2: Stuw 108EH wordt verwijderd. De nieuw te plaatsen stuwen zijn vergelijkbaar.

5. Beschikbaarheid gronden

Ten behoeve van de herinrichting van de beek in 2015 zijn gronden aangekocht door waterschap Aa&Maas. De in dit plan voorgestelde maatregelen vinden allen plaats op eigendommen van waterschap Aa&Maas.

6. Effecten van het plan

Het behoud van twee bestaande stuwen en het plaatsen van de vier nieuwe stuwen zal zorgen dat water minder snel wordt afgevoerd, het peil langer en hoger ingesteld kan worden, met als gevolg dat er meer water beschikbaar is en de mogelijkheid ontstaat om het water langer te laten infiltreren. Mogelijk kan dit ook leiden tot verhoging van de basisafvoer.

De plaatsen in de beek waar de vier nieuwe stuwen zijn gepland vielen de afgelopen vijf jaar gemiddeld ca. 4 maanden per jaar droog. Deze regelmatige droogval is met de voorgenomen maatregelen niet op te lossen. Wel is de verwachting dat gedurende ca. 8 maanden extra water geconserveerd en geïnfiltrerd kan worden.

De twee meest bovenstroomse nieuw te plaatsen stuwen houden langer en meer water vast in het St. Anthonisbos. Deze maatregel helpt ook om bij het middengedeelte van de beek beter te kunnen sturen op de gewenste drooglegging voor de landbouw. Omdat rond het middengedeelte van de beek bij extreme neerslag eerder wateroverlast wordt ervaren, wordt hier over een lengte van ca. 700 meter ook de bodem van de beek met ca. 20 cm verlaagd. Dit bevordert de doorstroming.

Het peilbeheer wordt uitgevoerd conform de Nota peilbeheer¹. Met de beheermarges houdt het waterschap rekening met de omstandigheden tijdens de verschillende seizoenen.

De voorgenomen peilen en het stuwgebied van de nieuwe stuwen zijn als volgt:

¹ Nota peilbeheer in vrij afwaterende gebieden, Waterschap Aa en Maas, Partiel herziening, april 2020, vastgesteld door dagelijks bestuur

Stuw	Laagste maaiveld	Drempel hoogte	Streefpeil	Beheer marge	Stuwbereik (circa)
108QUA	NAP+ 16,0	15.10	15.60	15.30-15.80	400 meter
108QWG	NAP+ 15,4	14.60	15.00	14.80-15.30	800 meter
108PVS	NAP+ 13,4	11.95	13.00	12.80-13.10	300 meter
108PVD	NAP+ 12,4	11.10	11.90	11.70-12.00	300 meter

Tabel 2: Peilen en stuwbereik nieuw te plaatsen stuwen

Door het toepassen van kantelstuwen kan op situaties met extreme neerslag geanticipeerd worden.

Met de gemeten afvoerdynamiek van de laatste jaren, de regelmatige droogval en de daadwerkelijk haalbare maaiintensiteit van de beek enerzijds en de voorgenomen aanvullende maatregelen anderzijds, is het KRW-doelbereik voor de Tovensche Beek opnieuw bepaald. Een samenvatting van deze rekensessie is opgenomen in bijlage 3 (rekenmodel KRW-Verkenner). Uit de analyse blijkt dat onder deze omstandigheden de KRW doelen voor de waterflora en macrofauna gehaald kunnen worden. Hiertoe is het aanbrengen van meer beplanting direct langs de waterloop noodzakelijk waardoor er meer beschaduwning zal optreden op het oppervlaktewater, wat weer een gunstig effect heeft op de macrofauna.

7. Wijze waarop het werk zal worden uitgevoerd

Direct na vaststelling van onderhavig projectplan Waterwet (voorzien in het eerste kwartaal van 2022) wordt het werk aanbesteed. De werkzaamheden worden uitgevoerd in de eerste helft van 2022. Daarbij wordt rekening gehouden met het plantseizoen.

De impact op de omgeving tijdens het werk is nihil. Werkzaamheden worden uitgevoerd met inachtneming van de wet- en regelgeving omtrent flora en fauna, waarbij de Gedragscode van de Unie van Waterschappen van toepassing wordt verklaard.

8. Legger, beheer en onderhoud

Legger

Het uitvoeren van sommige maatregelen betreft een aanpassing van waterstaatswerken (zie tabel 1). Voor die maatregelen geldt dat deze na de realisatie opgenomen dienen te worden in de legger van het waterschap. Het waterschap meet gerealiseerde werken in en legt deze informatie vast in revisietekeningen. In de legger dienen ten aanzien van dit projectplan te zijner tijd de volgende zaken ter worden opgenomen of gewijzigd;

- Realisatie 4 nieuwe stuwen
- Verwijderen van de stuwen 108EH en 108EO
- Verlagen van de waterbodem over een lengte van 550 meter
- Aanplant van beekbegeleidende beplanting in de keur-zone van de waterloop
- Aanbrengen van dood hout-patches in de waterloop

Beheer en onderhoud

Het peilbeheer in de beek is de verantwoordelijkheid voor het waterschap. Het waterschap zal hierbij uitgaan van de 'Nota peilbeheer in vrij afwaterende gebieden'. De streefpeilen en bijbehorenden beheersmarges per stuw zijn opgenomen in tabel 2 en bijlage 2.

Het waterschap is verantwoordelijk voor het onderhoud aan de Tovensche Beek. Ten gunste van de ecologische ontwikkeling is extensief onderhoud van de beschaduwde beek noodzakelijk. Anderzijds moet de aan- en afvoerfunctie van de beek gewaarborgd blijven. Gezien de beperkte beschikbaarheid van water in de beek waardoor ook de stroomsnelheid beperkt is, in combinatie met (nu nog) gebrek aan beschaduwing wordt nu ingezet op alternerend maaien.

Dat houdt in dat 1 x per jaar de linkeroever + bodem wordt gemaaid en 1 x per jaar de rechteroever + bodem.

9. Samenwerking

In dit plan wordt samengewerkt met Staatsbosbeheer. Staatsbosbeheer zal op eigen gronden, bovenstrooms van de Tovensche beek, waterconserverende maatregelen nemen. Deze maatregelen maken formeel geen deel uit van dit plan, maar zijn deels wel vergunningplichtig in het kader van de Waterwet.

DEEL II VERANTWOORDING

1. Verantwoording op basis van wet- en regelgeving

Op grond van de Keur van het waterschap Aa en Maas is het verboden om handelingen te verrichten in oppervlaktewaterlichamen, de bijbehorende beschermingszones en kunstwerken (artikel 3.1, lid 1). Hiervoor dient een vergunning aangevraagd te worden, of – in geval het waterschap zelf initiatiefnemers is – een Projectplan Waterwet opgesteld te worden. Het voorliggende projectplan geeft invulling aan deze verplichting op grond van de Keur.

Als een waterschap een waterstaatswerk wil aanleggen of wijzigen, dient op grond artikel 5.4 Waterwet een projectplan te worden vastgesteld, met daarin een beschrijving van het werk en de wijze waarop dat zal worden uitgevoerd en een beschrijving van de voorzieningen om nadelige gevolgen van de uitvoering van het werk ongedaan te maken of te beperken. Het werk dient bij te dragen aan de doelstellingen van de Waterwet waaronder

- A. voorkoming en waar nodig beperking van overstromingen, wateroverlast en waterschaarste
- B. bescherming en verbetering van de chemische en ecologische kwaliteit van watersystemen en
- C. vervulling van maatschappelijke functies door watersystemen.

Voorkoming en waar nodig beperken van overstromingen, wateroverlast en waterschaarste

Het waterschap Aa en Maas heeft zijn beleid over het voorkomen en waar nodig beperken van overstromingen, wateroverlast en waterschaarste vastgelegd in het Waterbeheerplan Aa en Maas 2016-2021; 'Werken met water, voor nu en later'. Dit beheerplan is op 9 oktober 2015 door het algemeen bestuur van het waterschap vastgesteld. Het Ontwerp-waterbeheerplan 2022-2027 ligt momenteel ter inzage.

De beleidsvisie die in het (Ontwerp-) waterbeheerplan wordt omschreven, benadrukt onder andere dat er continu gewerkt moet worden aan een robuust en veerkrachtig watersysteem. Samen met de omgeving streeft het waterschap ernaar om balans te vinden tussen goed waterbeheer en economische belangen.

Dit projectplan voorziet in maatregelen die ingaan op het beperken van wateroverlast en –schaarste en geven daarmee invulling aan de doelstelling voldoende water.

Bescherming en verbetering van de chemische en ecologische kwaliteit van watersystemen

In de Kaderrichtlijn Water geeft de Europese Unie regels voor de bescherming van het oppervlaktewater en het grondwater. De lidstaten van de Europese Unie zijn verplicht deze regels op te nemen in hun wetgeving. Volgens de Kaderrichtlijn moet het oppervlaktewater in 2015 met uitloop naar 2027 in goede ecologische en chemische toestand zijn.

De Tovenschse beek voldoet (ook na herinrichting in 2015 en 2016) niet aan alle ecologische doelen. Op hoofdlijnen zijn er de volgende verklaringen:

1. Er is in grote delen van het jaar nauwelijks stroming en vaak zelfs droogval. Dat past niet bij het beoogde ecosysteem voor de als 'langzaam stromende bovenloop' getypeerde beek.
2. Er is onvoldoende beschaduwing
3. Er is te voedselrijk water

Met dit projectplan wordt ingezet op waterconservering, sturing op de afvoerdynamiek en meer beschaduwing van de beek. Na uitvoering van de werkzaamheden zal geen directe verandering optreden in de chemische en ecologische kwaliteit van het watersysteem, maar gebiedseigen water zal zoveel mogelijk worden vastgehouden, wat indirect een positief effect kan hebben op de omringende natuurgebieden.

Door toepassing van meer beschaduwing op de beek worden de KRW-doelen voor overige waterflora en macrofauna gehaald (zie bijlage 3).

Vervulling van de maatschappelijke functies van het watersysteem

Deze functies hebben betrekking op het recreatief medegebruik en de cultuurhistorie. In het waterbeheerplan heeft het waterschap beleid opgenomen, echter het recreatief medegebruik en de cultuurhistorie zijn niet van toepassing voor het uitvoeren van de beoogde waterhuishoudkundige maatregelen.

Conclusie toetsing doelstellingen Waterwet

De uitvoering van dit plan is gezien voorgaande in overeenstemming met en draagt bij aan de doelstellingen van de Waterwet.

2. Verantwoording op basis van beleid

Het waterschap Aa en Maas heeft zijn beleid over het voorkomen en waar nodig beperken van overstromingen, wateroverlast en waterschaarste vastgelegd in het Waterbeheerplan Aa en Maas 2016-2021; 'Werken met water, voor nu en later'. Dit beheerplan is op 9 oktober 2015 door het Algemeen Bestuur van het waterschap vastgesteld.

De beleidsvisie die in het waterbeheerplan wordt omschreven, benadrukt onder andere dat er continu gewerkt moet worden aan een robuust en veerkrachtig watersysteem. Samen met de omgeving streeft het waterschap ernaar om balans te vinden tussen goed waterbeheer en economische belangen.

Dit projectplan voorziet in maatregelen die ingaan op het beperken van wateroverlast en –schaarste en aan ecologische ontwikkelingen in het kader van beekherstel en evz en geven daarmee invulling aan de doelstelling voldoende water en gezond en natuurlijk water.

3. Verantwoording van de keuzen in een project

Uit de monitoring van waterstanden in en langs de beek is gebleken dat de Tovensche beek regelmatig droog valt. Die droogval is met de voorgenomen maatregelen ook niet op te lossen. Hierdoor wordt het KRW-doel voor vis niet haalbaar geacht. Doelaanpassing kan plaatsvinden na 2027.

Binnen dit plan wordt ingezet op waterconservering om verdroging en droogteschade te voorkomen en optimalisatie van de waterbeschikbaarheid voor de verschillende gebruiksfuncties in en om de beek. Maar omdat de Tovensche beek in de huidige situatie ook te maken heeft met hoge belastingen bij piekbuien, is de afvoerdynamiek hoog. De meest bovenstroomse nieuw te plaatsen stuwen 108ZUA en 108ZWG dragen bij aan vernatting van de naastgelegen natuurterreinen en een betere sturing van de waterafvoer bij piekbuien. Hierdoor neemt ook de kans op wateroverlast langs de lage percelen van het middendeel van de beek af. De streefpeilen zijn zodanig gekozen dat in de wintermaanden een voldoende drooglegging blijft gehanteerd voor het naastgelegen fietspad.

Stuw 108EH is de afgelopen vijf jaar niet gebruikt. Deze wordt dan ook verwijderd, wat ook enigszins bijdraagt aan het verkleinen van de kans op wateroverlast bij piekbuien langs het middendeel van de beek. Juist bovenstrooms van de St. Anthonisweg wordt over een lengte van ca. 700 meter ook de bodem van de beek met ca. 20 cm verlaagd. Dit bevordert de doorstroming bij extreme neerslag.

Stuw 108EO blijkt niet op de goede locatie te staan om optimaal water te conserveren. Ook deze stuw kan worden verwijderd.

Benedenstrooms van de St. Anthonisweg loopt het bodemprofiel van de beek sneller af. Hier wordt met 108EN en 108EO en de nieuwe stuwjes 108PVS en 108PVD ingezet op meer waterconservering.

Met deze maatregelen en het daadwerkelijk noodzakelijk gebleken maaibeheer is het KRW-doelbereik opnieuw bepaald. Hieruit blijkt dat de KRW doelen voor overige waterflora en macrofauna haalbaar zijn als er aanvullende beschaduwing op de beek wordt toegepast. Ook het aanbrengen van dood hout om de stromingsvariatie te verhogen komt ten goede aan het KRW-doelbereik.

4. Benodigde vergunningen en meldingen

Voor het plaatsen van de 4 nieuwe stuwtjes is op grond van artikel 2, lid 18 bijlage II van het Besluit omgevingsrecht waarschijnlijk geen omgevingsvergunning nodig. Dit wordt nog afgestemd met gemeente St. Anthonis.

Op basis van de Nationale Databank flora en fauna zijn mogelijk broedende vogels te verwachten langs de beek in het broedseizoen (15 maart-15 juli). Vanuit de Gedragscode natuurbeheer voor waterschappen is daarom een werkprotocol opgesteld dat wordt gebruikt tijdens het werk, als dit in het broedseizoen zou plaatsvinden.

DEEL III RECHTSBESCHERMING

1. Zienswijzen en beroepsprocedure

Dit projectplan is een besluit op grond van de Algemene wet bestuursrecht. Dit besluit is voorbereid door toepassing van afdeling 3.4 van de Algemene wet bestuursrecht. Het verloop van de procedure op grond van afdeling 3.4 ziet er als volgt uit:

- Voorafgaand aan het vaststellen van een definitief projectplan, is eerst dit ontwerp-projectplan opgesteld.
- Dit ontwerp-projectplan is gepubliceerd en belanghebbenden kunnen gedurende een termijn van zes weken een schriftelijke zienswijze op dit projectplan kenbaar maken bij waterschap Aa en Maas.
- Na afloop van deze termijn worden de zienswijzen beoordeeld en wordt bezien of deze aanleiding zijn het ontwerp-projectplan aan te passen.
- Het definitieve projectplan wordt vervolgens door het algemeen bestuur van het waterschap vastgesteld.
- Het definitieve projectplan wordt opnieuw bekendgemaakt.
- Na bekendmaking treedt het projectplan in werking.
- Na bekendmaking in het Waterschapsblad kunnen in beginsel alleen diegenen die een zienswijze hebben ingediend beroep instellen bij de rechtbank Den Haag. Het projectplan valt onder de Crisis- en herstelwet. Dit betekent dat indien beroep wordt ingesteld, het beroepschrift beroepsgronden dient te bevatten. Indien dit niet het geval is, wordt het beroep niet-ontvankelijk verklaard. Eveneens betekent toepassing van de Crisis- en herstelwet dat na afloop van de beroepstermijn de beroepsgronden niet kunnen worden aangevuld.

2. Verzoek om voorlopige voorziening

Het projectplan treedt na vaststelling in werking, ook al wordt er een bezwaar- of beroepschrift ingediend. Dit betekent dat de maatregelen opgenomen in het projectplan kunnen worden uitgevoerd. Om dit te voorkomen kunnen belanghebbenden gelijktijdig of na het indienen van een beroepschrift een zogenaamd “verzoek voor het treffen van een voorlopige voorziening” worden gevraagd bij de Voorzieningenrechter van de rechtbank. Ook in dat geval is griffierecht verschuldigd.

DEEL IV BIJLAGEN

1. Maatregelenkaart

2. Memo onderbouwing hydrologische maatregelen Tovensche beek

3. Samenvatting KRW-Verkenner Tovensche beek